

EURÓPAI ROMA STRATÉGIÁK

Gernot Haupt / Ausztria /

Mostanában kerültek ismertetésre az Európai Unió tagországainak a romák integrációját, inklúzióját tárgyaló stratégiái. Különös módon ez a két koncepció gyakran szinonimaként szerepel az EU-s dokumentumokban, jól illusztrálva aényt, hogy a kérdés megközelítésében zavar tapasztalható: alapvető hibáról van szó, mely ismételt felbukkan az államok által megfogalmazott különböző stratégiákban.

Integráció vagy inklúzió

Az integráció a kisebbségeket az uralmon lévő népesség kulturális társadalmi közegébe való beilleszkedésre készíti; ezzel szemben az inklúzióra vonatkozó követelés elsősorban a többséghez szól, mivel egy olyan változást igényel, mely azt eredményezi, hogy a specifikumok és különbözőségek megőrzése mellett, mindenki részt vesz a társadalom működtetésében. Ez a két alternatíva másként fogalmazva a következőket jelenti: "Önöknek, romáknak, úgy kell megváltozniuk, hogy önök alkalmazkodnak hozzánk"; a másik verzió szerint: „Nekünk, többségi társadalomnak, úgy kell megváltoznunk, hogy együtt fejlődhessünk”. Meg kell állapítanunk, hogy kevés nemzeti stratégia helyezte a hangsúlyt a többségi társadalom viselkedésének megváltoztatására. A Lengyelország által közzétett szöveg például így fogalmaz: „A romákkal kapcsolatos magatartás, az ellenszenv, az elutasítás, már hosszú ideje, és napjainkban is, azt jelenti a romáknak, hogy a legjobb, ha ellenzékben maradnak és elzárkóznak el a nem-romák világától”. Ennélfogva, minden, a nemzeti stratégiákat megvitató nemzetközi szintű tanácskozásnak, arról kell szólnia, hogy a diszkrimináció és elnyomás évszázadai után az első feladat az uralkodó társadalom cigányellenességének megváltoztatása, mely előfeltétele egy helyénvaló fejlődési folyamat elindításának.

A nemzeti problémák háttere, a nemzetközi összehasonlítás lehetősége

Nos, az EU. Bizottság felszólította a tagországokat nemzeti stratégiáik kimunkálására. Ennek a felhívásnak annyi előnye kétségtelenül volt, hogy a politikai intézmények évente legalább egyszer egyezteték nézeteiket az országukban élő romákkal. Az eredmények azonban országonként teljesen különböző képet mutatnak. A német szöveg így szól: „Németországban a becslések szerint körülbelül 70000 német szintő és roma él, akik kellően a társadalomba integráltak tekintik magukat. Tehát nincs szükség specifikus roma stratégiára. A Németországba érkező külföldi romák vonatkozásában - akik bevándorlóként, vagy politikai menekültként állandó tartózkodási engedéllyel rendelkeznek - nincs szükség nemzeti stratégia kialakítására. /.../ Egy kivételező stratégiával, mely a gazdasági és társadalmi problémák megoldását célozná, erősödne a romák marginalizálódásának vagy kirekesztésének kockázata”. / A Német Szövetségi Köztársaság Jelentése az Európai Bizottságnak - EU. keret megállapodás a romák integrációjának 2020-ig szóló nemzeti stratégiájáról, 29. old. / Ez nem jelent mást, mint hogy oltalmaznunk kellene a romákat egy olyan felemelkedéstől, mely a népességből való kirekesztésük kockázatával jár! Amíg a romák között az évszázados diszkrimináció és rasszista üldözés következtében keletkezett árkot nem tudjuk betemetni, az etnikai kisebbségek tudomásulvételének előkelő elutasítása csak cinikus kifogás lehet arra, hogy ezáltal elkerülhessük a „pozitív diszkrimináció”, az „pozitív gyakorlat” gesztusát.

Más stratégiai dokumentumokat is idézhetünk, például a románokét. Ebben egy nemzeti, regionális és községi szinten felállítandó struktúra költségeit 2020-ig, 1000 euros pontossággal dolgozták ki. Azzal számol többek között, hogy minden település külön munkacsoportként állítaná fel a saját kezdeményező csapatát, s ezek munkáját értékelendő, olyan paramétereket állapítana meg, melyek révén lehet, és kell is igazolni a stratégiák eredményeit.

Valóságtól távol álló szövegek

Egyértelmű, hogy e stratégiákról szóló papírok tartalmának jó része tisztán teoretikus elképzelés marad, és jól tennénk, ha a fantasztikus irodalomban megszokott értelmezési mód szerint próbálnánk meg kibogozni ezeknek a szövegeknek a valós szándékát és kijelentéseit. Sok program nem kerül majd megvalósításra. Így például az írás-olvasás oktatásra vonatkozó, „második esély” nevet viselő program. Ez a program, mely a roma gyermekek iskolai felzárkóztatásáról szól, egész egyszerűen azért nem fog megvalósulni, mert a szóban forgó román falu iskolájának igazgatónöje...nem tud termet biztosítani...Erről személyesen győződhettem meg.

Másfelől, a különböző programok összehasonlítása, gazdag tapasztalatokkal is szolgálhat. Így például a lengyel dokumentumokban a védőoltásokkal foglalkozó kampányok helyett az kapott hangsúlyt, hogy a helyi szemétszállításba kapcsolják be a romák által lakott negyedeket is. Ez arra utal, hogy helyesen értelmezik az egészségügyi helyzet és az infrastruktúra problémakörét, másfelől azt is mutatja, hogy a szociális munka konkrét tapasztalatai beépültek a szövegbe.

A jelentésekben foglaltakért és a változásokért viselt felelőségek

Akár ez volt, akár nem, a kezdeményező EU. célja, az én szememben határozott előrelépést jelent mindaz, ami ezekben a nemzeti stratégiákban megfogalmazódott. A jelentések, melyeket Brüsszel számára kellett elkészíteni, szemmel láthatóan egy olyan eszmecsere-t indítottak el a nemzeti szakértők és a roma szervezetek képviselői között, melynek jótékony hatása hosszútávon nem kérdő jelezhető meg. Már annak pusztán ténye, hogy Ausztriában és Németországban elégedetlenség fejeződött ki a hivatalos jelentésekkel kapcsolatban, s ennek nyomán a kijelölt szervezetek és a romák képviselői részvételével kiegészítő jelentés készült, melyet szintén benyújtottak az EU. Bizottságnak, arra utal, hogy a stratégiák kidolgozásának folyamata élénk vitát eredményezett. Ez a véleménycsere ismételten felhívta a romák figyelmét arra, hogy bátran hallassák hangjukat, mely egyaránt hasznára válik mind a romákat tömörítő, számottevő etnikai csoportnak, mind az európai társadalomnak.